

Іскендеров Фірдовсі Шошанович

Національний університет «Одеська юридична академія»

Старший викладач кафедри кримінального права

ПРИНЦИПИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ТА ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Загальні засади призначення покарання визначаються як передбачена в кримінальному законі система загальних правил, що ґрунтуються на принципах призначення покарання і є обов'язковими для суду в кожному конкретному випадку призначення покарання винному у вчиненні злочину для досягнення мети покарання. Принципи призначення покарання є внутрішньогалузевими керівними початками, що засновані на загальних принципах кримінального права. Вони закріплені в законі або впливають із сукупності кримінально-правових норм, та регламентують правила призначення покарання, необхідні і достатні для визначення міри покарання, що сприяє досягненню цілей, що стоять перед покаранням.

Знайомство із положеннями кримінально-правової доктрини підтверджує, що більшість вчених В.Д. Меньшагин, Келина С. Г., Кудрявцев В. М., Ю.Є. Пудовочкін, П.А.Фефелов, С.А. Велієв, В.Д.Філімонов, А.В. Наумов поділяють принципи кримінального права на загальноправові, спеціально-правові (галузеві), принципи окремих інститутів галузі права[1-6]. С.А. Велієвим запропонована наступна система принципів кримінального права:

1. Загальні принципи кримінального права: а) принцип законності, б) принцип демократизму (зокрема - рівності громадян перед законом), в) принцип гуманізму, г) принцип справедливості;

2. Галузеві принципи: а) принцип економії заходів державного примусу, б) принцип невідворотності відповідальності, в) принцип особистої відповідальності, г) принцип вини;

3. Принципи призначення покарання: а) принцип індивідуалізації покарання, б) принцип диференціації відповідальності і покарання [7, с.23].

Таке розуміння системи кримінально-правових принципів з деякими зауваженнями щодо принципу рівності можна назвати цілком усталеним в науці кримінального права.

Абсолютно справедливо М.С. Жук виділяє в структурі кримінально-правового інституту певні ідеї (принципи), в яких концентрується і формулюється змістовна сторона правового інституту, його сутність [8, с.13].

Звертаючись до принципів призначення покарання, важливо усвідомити їх поняття, склад і місце в ієрархії кримінально-правових принципів [9]. Отже С.А. Велієв правильно відзначає, що «Принципи призначення покарання - це об'єктивно обумовлені, основоположні ідеї, якими суд зобов'язаний керуватися в кожному конкретному випадку призначення покарання. У самому кримінальному законі відсутнє поняття «принцип призначення покарання». Однак аналіз діяльності за призначенням покарання дає підставу зробити висновок, що принципи призначення покарання - це ті ж самі принципи кримінального закону, оскільки при призначенні покарання суд керується саме цими принципами» [7, с 335]. Погодимося, що керуватися принципами призначення покарання - це обов'язок суду при розгляді кожної кримінальної справи.

Все ж принципи призначення покарання не є засадами кримінального законодавства, це спеціальні, а не загальні кримінально-правові принципи, зміст яких ми можемо почерпнути з деякої сукупності норм кримінального закону, присвячених призначенню покарання.

Немає підстав для ототожнення принципів кримінального закону і принципів призначення покарання.

Безсумнівно, вони елементи однієї системи, про що ми говорили вище, вони мають певні зв'язки, та співвідносяться як частина та ціле.

Особливо це знаходить своє відображення у практиці діяльності Вищих Європейських судів, щодо можливості застосування єдиного підходу при співвідношенні принципів дії національного та супранаціонального права. Наприклад, принцип гуманізму трактується Європейським судом справедливості (Люксембург) як частина загальноєвропейських принципів, а не елемент юрисдикційних повноважень окремої держави.

Так, у справі Атанас Огнянов проти Софійської міської прокуратури (справа С-554/14 від 8.11.2014) суд встановив, що призначення покарання ув'язненому не може бути зменшено за пом'якшуючими обставинами, коли він передається від однієї держави-члена до іншої, у випадку, якщо перша держава-член не надає таке скорочення терміну відбування покарання відповідно до свого національного законодавства. Рамкове рішення, що регулює передачу між двома державами-членами засуджених осіб для виконання покарання у вигляді позбавлення волі не має дорівнюючого ефекту [10].

У іншій справі стосовно використання Європейського ордеру на арешт та передачі затриманої у Німеччині особи для притягнення до відповідальності та виконання покарання у Румунії, суд вирішив, що виконання ордеру повинно бути відкладено, поки не буде отримана додаткова інформація, на підставі якої ризик порушення прав людини у зв'язку із негуманним відношенням та порушенням фундаментальних прав засуджених у румунських кримінально-виконавчих закладах може бути знецінений (що було підтверджено рішеннями Європейського суду з прав людини *Vociu v. Romania*, No 22015/10; *Bujorean v. Romania*, No 13054/12; *MihaiLaurențiuMarin v. Romania*, No 79857/12, *ConstantinAurelianBurlacu v. Romania*, No 51318/12). Якщо існування цього ризику не може бути знецінено протягом розумного періоду, орган влади

повинен вирішити, чи повинна бути процедура передачі особи за ордером припиненою, чи ні [11].

Звідси галузеві принципи застосовуються у кримінальному праві лише як частина загальних, кореспондуючих Європейським цінностям та «загальним принципам права, визнаним цивілізованими державами» як це було зазначено у ч.2 ст7 Європейської конвенції по захисту основних прав людини та основоположних свобод»[12].

Список використаної літератури

1. Меньшагин В.Д. Основные принципы применения наказания по советскому уголовному праву // Применение наказания по советскому уголовному праву. М., 1958. - С. 3-17;
2. Келина С. Г., Кудрявцев В. Н. Принципы советского уголовного права.— М.; Наука, 1988,— 176 с.
3. Пудовочкин Ю.Е., Пирвагидов С.С. Понятие, принципы и источники уголовного права. - СПб., 2003
4. Фефелов П.А. Механизм уголовно-правовой охраны. Основные методологические проблемы. М., 1992
5. Филимонов В.Д. Принципы уголовного права - М., 2002.
6. Наумов А. В. Реализация уголовного права и деятельность следователя. - Волгоград. 1983. - С.82]
7. Велиев С.А. Принципы назначения наказания / С. А. Велиев. - СПб. : Юридический центр пресс, 2004.
8. Жук М. С. Институты российского уголовного права: понятие, система и перспективы развития. Автореф. дис... д-ра юрид. наук. Краснодар, 2013.
9. Шевченко Д.А.. Принцип індивідуалізації покарання у кримінальному праві України. – Дис... канд. юрид. наук - Харків, 2014.- 180 с.
10. Атанас Огнянов проти Софійської міської прокуратури (справа С-554/14) – European Court of Justice[Електронний ресурс] // – Режим доступу: \\<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-11/cp160117en.pdf>
11. Cases C-404/15 and C-659/15 PPU Pál Aranyosi and Robert Căldăraru – European Court of Justice[Електронний ресурс] // – Режим доступу: \\<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-11/cp160117en.pdf>

<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-04/cp160036en.pdf>

12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
[Електронний ресурс] // – Режим
доступу: \\http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004